

Musis amicus. Posebna številkа ob osemdesetletnici Kajetana Gantarja. Uredila Jerneja Kavčič in Marko Marinčič. *Keria: studia Latina et Graeca* XII/ 2-3 (2010), Ljubljana. Str. 479.

Нема поголем дар и признание за роденденот на еден професор од зборник на трудови што го составиле и му го посветиле неговите поранешни студенти и колеги. Тоа не говори само за угледот на професорот туку и за него како човек оти таквиот дар е најдобар доказ дека тој успеал да ги додржи своите следбеници во науката заедно, да биде човек кој обединува, здружува и облагородува. Таков дар и признание неодамна доби академик Кајетан Гантар, долгогодишен професор на Одделот за класична филологија при Филозофскиот факултет во Љубљана, по повод 80 години од животот.

Ние овде во Скопје имаме посебна причина да го одбележиме овој чин бидејќи академик Гантар е наедно и плоден соработник на списанието *Жива Анџика*, тукуречи од неговото основање, како и еден од најзначајните негови уредници (од 1969 година наваму). Впрочем, да потсетиме, во знак на благодарност и признание, уредништвото на *Жива Анџика*, со сесрдна помош на академик Симонити од Љубљана, а по повод 65 години од животот на акад. Гантар, му го посвети својот двоброј 45/1-2 за 1995 година.

Зборникот *Musis amicus* за кој овде станува збор, претставува обемна книга од 479 страни во која учествуваат деветнаесет автори со свои оригинални трудови. Покрај тоа, во вториот дел се објавени 9 превода, односно фрагменти од дела на класичните автори: Еврипид, Аристотел, Плаут, Сенека, Лактантиј, Плотин и една песна од *Carmina Burana*.

Првиот, авторскиот дел, донесува вредни оригинални прилози кои укажуваат на една моќна група на класични филолози што произлегле од Одделот за класична филологија при Филозофскиот факултет во Љубљана, од кои добар дел денес тука работат како научници и наставници. Во оваа пригода можеме само накусо да се осврнеме на поединечните трудови. Сите текстови се на словенечки јазик, а нивните наслови овде ги даваме преведени на англиски, германски и италијански (според насловите на сожетоците приложени од самите автори) заради поширока достапност на читателската публика.

Зборникот започнува со текстот на Marjeta Šašel Kos под наслов *The Danube and the Sava in Strabo's Geography and in Roman Inscriptions* (стр. 9-25) во кој се укажува на значењето што овие две реки го имале во Антиката. Денешен Дунав кај Страбон се јавува под две имиња, *Ister* и *Danuvius/Danubius*; првиот назив има тракиско потекло и се однесува на долниот ток на реката, а вториот има веројатно келтско потекло и се однесува на горниот ток. Во римско време Дунав е почитуван и персонифициран како божество под име *Danuvius*, а бил сликовито прикажан како старец со брановидна коса што несомнено упатува на брановите на реката. По течението на Дунав се пронајдени низа светилишта за што сведочат и зачуваните олтари, како оној во провинцијата Ретија подигнат во 201 година.

Сава (*Savus*) исто така се издвојува со своето посебно значење во Антиката за што ни сведочи не само Страбон туку и олтарите на

четири места по нејзиното течение. Во тој поглед посебно се истакнува плочата со посвета на женското божество *Saverca*, пронајдена околу изворите на Сава Долинка кај Зеленци, близу Подкорен.

Текстот на Alenka Cedilnik под наслов *Fighting the Barbarians in the Macedonian marshes* (27-44) донесува детална анализа на битката што императорот Теодосиј ја имал против востанатото население од Солун во 391 година. Описот што го дава Зосим во својата *Нова историја* се споредува со други извори и на таа основа се доаѓа до попрецизна слика за текот на борбата и улогата на Теодосиј.

Во статијата со мошне широк наслов *The Greek concept of the state* (47-65), Valentin Kalan донесува фрагмент од своето истражување на Аристотеловата философија на државата, преземено во рамките на еден поголем групен проект за демократијата во Словенија и Европа. Тој укажува на посебната важност за државата на територијата и климата како надворешни услови кои, според Аристотел, имаат влијание и како базични фактори. Значењето на религијата и митологијата за античкиот поим на државата се гледа во почитувањето на боговите како заштитници на поединечните полиси. На крајот се издвојува поимот на суверенитет кој се анализира врз основа на изворната терминологија.

Gregor Pobežin во статијата *Polybius' source criticism, or, how (not) to write history* (67-78) се задржува на критиката што Полибиј главно ја упатува на Тимај од Тавроменион, неговиот претходник во историографијата на Сицилија. Тој му замера на Тимај затоа што методот на непосреден увид во настаните го заменува со кабинетскиот пристап кој се потпира на архивски истражувања. Во заднината на оваа критика е непосредниот историографски интерес на Полибиј за Сицилија, но тоа е наедно повод за критички осврт кон поранешната историографија од аспект на напреднатите историографски методи во тоа време.

Текстот под наслов *Eros and choralis in Plotinus' treatise on love* (81-94) од Sonja Weiss донесува анализа на Платиновите поим на Љубов сфатен како однос на душата спрема предметот на својата љубов - Улавината. Во рамките на поширокиот поим на созерцание (*θεωρία*), овој однос се толкува на повисок степен како израз на суштината (*οὐσία*). Овде посебно внимание се посветува на Платиновото толкување на алегориските и митолошките претстави за Љубовта (персонифицирана како богот и дајмонот Ерос). Проблемот се јавува кога во чистиот контемплативен однос на душата (Афродита) спрема својот објект се јавува фигурата на Пениа (Сиромаштија) која кај Платон е причина за несовершената љубов на дајмонот. Обидувајќи се да го реши овој проблем кој Плотин го води надвор од неговото изворно учење за контемплацијата, Sonja Weiss укажува на Платиновата специфична симболика на Пенија која е поддржана од неговото учење за ноетичкото градиво.

Во текстот под наслов *The beginnings of the history of philosophy in the Ancient Greece* (95-107), Ignacija J. Fridl прави конфронтација меѓу два приода кон философското минато, имено меѓу оној на Аристотел и оној на Платон. Наспроти Аристотеловиот критички однос кон претходниците во кој препознаваме елементи на конструиран напредок при што се отфрла претходното учење како надминато, кај Платон се констатира чувството за дијалог меѓу философите и почит кон

изреченото со што се воспоставува континуитет на античката мисла уште од најстарите времиња.

Aleš Maver пишува за Рим од кралскиот и републиканскиот период прикажан во делата на раните апологети (*Veteres igitur primique Romani: Das römische Königreich und die römische Republik in der frühen lateinischen christliche Apologetik*, 111-128), а Miran Špelič се задржува на односот меѓу Августиновите дијалогски *Разговори со себе си* и монолошките *Исповеду* (*Tra i Soliloqui dialogici e le Confessioni monologiche di Sant'Agostino*, 129-136).

Во прилогот под наслов *The 'unsaid' in the Terence's Eunuch: an attempt at a pragmatic analysis* (139-170), Janja Žmavc презема една анализа на јазикот во комедијата *Евнух* од Терентиј користејќи ги современите лингвистички методи. Притоа акцент се става на анализата на елементите од разговорниот јазик, на апстрактните изрази, на редот на зборовите во реченицата и на грчки позајмици во латинскиот јазик.

Nada Grošelj пишува за метричките особености на словенечките преводи на Плаут, задржувајќи се главно на преводот на комедијата *Лажџо* (*Translating the metrics of Plautus' Pseudolus*, 171-186).

Во текстот под наслов *Quintilian und lateinische Lautlehre* (189-200), Matjaž Babič се осврнува на големата грижа за изговарањето на посебните гласови при говорите што ја води славниот римски учител по реторика Квинтилијан, при што посебно се задржува на изговорот на некои гласови (k и g), на нагласувањето и на дикцијата. Jerneja Kavčič пишува за придонесот на словенечката лингвистика во историјата на старогрчкиот перфект (*On the contribution of Slovenian linguistics to the history of the Ancient Greek perfect*, 201-216), а Kozma Ahačič пишува за употребата на словенечкиот јазик во образованието, црквата и театарските претстави во седумнаесетиот и осумнаесетиот век (*The use of Slovenian in education, the church, and early theatre performances in the 17th Century and the first half of the 18th Century*, 219-252). Matej Hriberšek дава убав преглед на животот и делото на Josip Tomiňšek, еден од највидните словенечки класични филолози на преминот од 19-ти кон 20-ти век кој на научен план не се истакнува со голема оригиналност, но дава голем придонес за методологијата на изучувањето на старогрчкиот јазик (*The filological work od Josip Tomiňšek*, 253-280).

Во својот труд под наслов *Gratiae plenum: Latin, Greek, and the Cominform* (281-304), David Movrin дава приказ на состојбата со класичното образование за време на комунизмот во Словенија како дел од некогашната Југославија. Согласно со општата политичка состојба во тогашните комунистички земји предводени од Советскиот сојуз, изучувањето на старогрчкиот и латинскиот јазик доживува падови и подеми. На почетокот, 1945 година, класичното образование трпи штети поради непријателскиот однос спрема него од страна на комунистичките идеолози, а по извесната релаксација и прозападна ориентација на Југославија што се случува по Информбирото, од 1949 година наваму, класиката повторно постапно заживува иако доживува дополнителни удари, во прв ред поради воведувањето на т.н. насочено образование во Југославија во 1980-тите.

Текстот на Primož Simoniti под наслов *Ioannes Rauber, Oratio ad principem et senatum Venetum, 1457: Rede eines Renaissance-Diplomaten*

(307-324) донесува превод и анализа на говорот што во насловната година го одржал крањскиот благородник Janž Ravbar пред венецијанскиот дужд и тамошната господа. Авторот го посочува овој говор на латински јазик како пример на ренесансно дипломатско говорништво во кој се препознатливи низа реторски обележја на кикероновскиот стил.

Во својот труд под наслов *The Getic Ovid in Prešern and Politian: literary myth, political paradigm, civilisatory argument* (325-341) Marko Marginčič истакнува дека Овидиј е важен литературен образец во творештвото на големиот словенечки поет Франце Прешерн. Искуството на поетот-во-егзил кое е првобитно опишано во поетските збирки *Tristia* и *Epustulae ex Ponto* од Овидиј со време се претвора во книжевен мит и парадигма што подоцна ќе доживее многу уметнички преработки, а меѓу нив се истакнува делото на ренесансниот поет Анџело Полициано. Во т. н. Германски циклус, песните на Прешерн кои се објавени на германски јазик сведочат за неговото јазично искуство, односно користење на туѓиот јазик како еден вид културен егзил.

На крајот се наоѓаат два текста кои тематски се гранични со класиката. Првиот текст е на Janez Vrečko под наслов *Cons Icarus, tiger and fascism* (345-360), а вториот е на Andreja N. Inkret под наслов *Agnieszka, Antigone: the Antigone myth in Andrzej Wajda's Katyn and in Dominik Smole's Antigona* (361-377).

Завршувајќи го овој кус преглед на Зборникот, би подвлекле дека во него се објавени трудови кои се истакнуваат не само со својата акрибичност и компетентност на обработката на материјалот туку и дела што привлекуваат внимание на пошироката читателска публика. Нам пак ни преостанува на драгиот и почитуван академик Кајетан Гантар да му посакаме добро здравје и долг и понатаму плодотворен живот.

Витомир Миџевски
Филозофски факултет
Скопје

Lukas Grossmann, *Roms Samnitenkriege. Historische und historiographische Untersuchungen zu den Jahren 327 bis 290 v.Chr.*, Düsseldorf (Wellem Verlag) 2009, 201 S.

Mit Recht hebt der Autor in der Einleitung hervor, dass es keine neueren Monographien über die Samniten gibt, auch wenn es nicht an neuen Einzeluntersuchungen fehlt. Das in sieben Kapitel und kleinere Unterkapitel übersichtlich gegliederte Werk ist vorwiegend aussenpolitischen Ereignissen gewidmet, nimmt seinen Ausgang jedoch von wichtigen Ereignissen vor den Kriegen, vor allem von den licinisch-sextischen Gesetzen, durch die sich eine neue Führungsschicht herausgebildet hat und der schlecht überlieferten Lex Ovinia (wohl 312), die die Zusammensetzung des Senates von den Konsuln auf die Zensoren übertrug.

Was die Samniten betrifft, so korrigiert L.Grossmann das lang auch in der Forschung vorherrschende Bild der *montani atque agrestes* des Livius